

Kā samazināt nelaimes gadījumus darba vietā

Aientūras ziņojuma kopsavilkums

Nelaimes gadījumu novēršana darba vietā vcl joprojām ir svarīgs jautājums, kas atspoguļojas arī tēmas izvclē Eiropas Nedēļai par droību un veselību darbā 2001. Šis iniciatīvas atbalstam tika veikts pētījums par nelaimes gadījumu novēršanas programmām ES dalībvalstīs. 22 ziņojumā analizētie gadījumi aptver intervences gan nacionālajā, gan reģionālajā līmenī, kā arī sektoru un arī uzņēmumu līmeni.

Gadījumu kvantitatīvais novērtējums

Ziņojums parāda, ka nelaimes gadījumu novēršanas programmām var būt būtiska pozitīva ietekme, piemēram, panākot mazāku nelaimes gadījumu biežumu un nopietnības pakāpi, kā arī, cita starpā panākot labāku izmaksu/teguvumu attiecību. Lai gan analizētajos gadījumos intervenē veidi un līmeņi ir stipri atšķirīgi, svarīgi saprast, ka tiešais kontakts ar mērķgrupām var spēcīgi nozīmīgu lomu nelaimes gadījumu skaita un ietekmes mazināšanā. Ziņojums vienlaikus uzsvē monitoringa sistēmu svarīgumu, kas ļauj novērst riskus jau pie to rašanās avota, un sociālā dialoga, partnerības, darbinieku iesaistīšanas nozīmīgumu.

Ēit mēs sniedzam īsu ieskatu kvantitatīvajos pierādījumos, kas iekļauti pētījumā šo secinājumu pamatojumam.

Zemāki nelaimes gadījumu biežuma līmeņi

- **Apziņas veicināšanas kampaņu svarīgums:** Nacionālā apziņas veicināšanas kampaņa Austrijā, lai novērstu kritienus darba vietā, izmantojot reklāmu un sabiedriskās attiecības, panāca kritienu skaita samazināšanos par gandrīz 10%. Valsts institūciju, kā, piem., AK Veselības un droības pārvaldes piedalīšanās kampaņā "Recepte droībai" pārtikas un dzērienu nozarē, pievēršoties droībai, panāca apmēram 13% samazinājumu. Kampaņa Alzasā-Mozelē par sastatū droību panāca nelaimes gadījuma skaita samazināšanos par gandrīz 10%.
- **Intervences nacionālajā vai reģionālajā līmenī, tai skaitā tiešais kontakts ar uzņēmumiem izrādās īpaši efektīvs.** Programma "Aragona", piem., parāda, ka reģionālo inspekciju darbs var palīdzēt samazināt nelaimes gadījumu skaitu par vairāk nekā 25% 'augsta riska uzņēmumos'. Citas reģionālas inspekcijas Spānijā

guva līdzīgu pieredzi. Būtisks faktors var būt jautājums, kas ir uzmanības centrā. Kampaņā "Recepte droībai" Veselības un droības pārvalde panāca 33% samazinājumu, koncentrējoties uz 19 uzņēmumiem vai "melnajiem punktiem" ar traumu skaitu, kas bija trīs reizes lielāks par vidējo rādītāju pārtikas un dzērienu nozarē.

- **Programmām, kuras uzsāk nozares organizācijas, arī parasti ir liela pozitīva ietekme.** Intensīva vācu kampaņa par kritieniem no augstuma būvniecības nozarē, kas bija adresēta visām iesaistītajām pusēm, un kuru atbalstīja jaunie nelaimes gadījumu novēršanas noteikumi, panāca šo kritienu skaita samazināšanos par apmēram 30%. Vcl cita vācu kampaņa, kuru organizēja apsardzes nozare, panāca nelaimes gadījumu skaita samazināšanos par 37% iesaistītajos uzņēmumos. Dānijā lauksaimniecības sektora iniciatīva mērķgrupā panāca nelaimes gadījumu skaita krišanos par 40%. Šī grupa tika "pakāauta" droības pārbaudēm fermās un apmācībai.
- **Uzņēmumu vadītājiem ir vienlīdz iespējami rezultāti.** Samazinājums par vairāk nekā 50% šķiet iespējams, ja ar konkrētiem riskiem darba vidē nodarbojas sistemātiski. Taču arī vispārīgākas metodes, tādas kā Tuttava - pievēršanās darba vietas uzkopšanai - var panākt nelaimes gadījumu skaita samazināšanos par apmēram 20-40%. Vcl jo vairāk, droību var būtiski uzlabot tādos lielos infrastruktūras projektos kā tiltu būve un tuneļu ierīkošana ātrgaitas dzelzceļam, veicot īpašus droības pasākumus vai rīkojot kampaņas.

PIEMČRI

Pasākumi nacionālajā vai reģionālajā līmenī

- Droība Bolooās - Florences ātrgaitas dzelzceļa celtniecības laikā (Itālija)
- Sastatū iniciatīva Alzasas-Mozeles reģionā (Francija)
- Urezunda fiksētā līnijā : drošas piegādes būvniecības sektorā — daūu zemesdarbi
- "Droība katrā solī": Austrijas nelaimes gadījumu apdrošināšanas iestādes kampaņa kritienu novēršanai
- Kā samazināt nelaimes gadījumu skaitu augsta riska uzņēmumos, izmantojot mērķtiecīgas inspekcijas kampaņas : Programma "Aragona" (Spānija)

Pasākumi sektoru līmenī

- Kritieni pār kuģu bortu jūrniecības sektorā — Parunāsim par to! (Francija)
- Preventīvā stratēģija apsardzes nozarei Vācijā — Modelis darba droībai
- Nelaimes gadījumi fermās : daūu modelis nelaimes gadījumu novēršanai
- "Recepte droībai" — Droība darbā pārtikas un dzērienu nozarē (Apvienotā Karaliste)
- Nelaimes gadījumi Vācijas būvniecības nozarē ar kritieniem no augstuma
- Ceļu satiksmes nelaimes gadījumu novēršana Itālijas Lielceļu policijas darbā
- Īrijas būvniecības droības partnerība — BDP
- Neredzamais līdzbraucējs: alkohola posta apzināšanās programma kravas automašīnu doferiem Nīderlandē
- Putekļu aizdegšanās un sprādzīnu draudu novēršana Vācijā
- Preventīvā kampaņa tekstilnozarē un apģērbu ražošanas nozarē Portugālē

Pasākumi uzņēmumu līmenī

- Aduas dūrienu savainojumu novēršana apģērbu ražošanas un tekstilražošanas nozarē - Viljama Bairda lieta
- Ieközemes navigācijas ūdensceļi Beīlijā: nelaimes gadījumu skaita samazināšana ar sistemātiskas droības politikas ieviešanu
- Ilgtermiņa pasākums darba droībai un veselības aizsardzībai: TITAN
- Droības vadība tērauda ražošanas nozarē: ARBED

Pasākumi, kurs izmantoti standartizēti instrumenti

- Drošas un produktīvas darba metodes: Tuttava
- WASP metode — darba grupas analīze droības veicināšanai
- Preventīvās darbības līgumi MVU uz sektoru līgumu pamata Francijā

© Eiropas Komisija

Smaguma pakāpju samazināšana

Biēļi nelaiemes gadījumu smaguma pakāpi, kuru nosaka pēc prombūtnes no darba ilguma, ietekmē nelaiemes gadījumu biežuma samazināšanās. Taču reizēm šajā ziņā ir izņēmumi:

- Beļģijas programmā par iekšzemes navigācijas ūdensceļiem smaguma pakāpe samazinājās tikai nedaudz, lai gan ievērojami samazinājās nelaiemes gadījumu biežums;
- Francijas gadījumā par preventīvās darbības līgumiem būtiski ir samazinājies nelaiemes gadījumu smaguma pakāpe, panākot 40% samazinājumu izmaksās uz vienu nelaiemes gadījumu, taču to biežuma samazināšanās bija neievērojama.

Būtiska letālo nelaiemes gadījumu skaita samazināšanās

Dažos gadījumos ir iekāuta informācija par letālo nelaiemes gadījumu skaitu. Šis rādītājs ir līdzīgs nelaiemes gadījumu biežuma tendencei, lai gan kritiski letālos nelaiemes gadījumos nav tik izteikti. Sareži itās infrastruktūras būvcs, tādās kā Urezunda tilts starp Dāniju un Zviedriju, kā arī ātrgaitas dzelzceļš Itālijā starp Florenci un Bolozu, tiek izmantots arī šis rādītājs. Liekas, ka abos projektos ir bijis ievērojami mazāks letālo nelaiemes gadījumu skaits nekā līdzīgos infrastruktūras projektos, kas tika veikti agrāk.

Pozitīva izmaksu- ieguvumu attiecība

Dažas iztirzātās programmās bija iespējams aprēķināt izmaksu-ieguvumu attiecību. Attiecība Austrijas gadījumā par kritisku novēršanu darba vietā bija 1:6. Tas nozīmē, ka ikvienam ieguldītajam eiro ir seškārtīga atdeve. 'Receptes drošībai' gadījumā par drošību pārtikas un dzirņu nozarē – tā bija 1:4-1:5.5. Apsardzes nozares gadījumā Vācijā tika norādīts, ka ieviestie drošības pasākumi atmaksājās triju gadu laikā.

Gadījumu kvalitatīvais novērtējums

Augstāk aprakstītajos gadījumos rodama dažas iezīmes, kas veicināja pasākuma veiksmīgumu, un kuras var uzskatīt par būtiskiem labas prakses elementiem nelaiemes gadījumu skaita samazināšanai.

Monitoringa sistēmas svarīgums

Visos gadījumos tika uzsverta nepieciešamība novērtēt riskus gan sektora līmenī, gan individuālo darba vietu līmenī. Pamatīga, uz statistiku balstīta monitoringa sistēma nelaiemes gadījumu izplatības un smaguma pakāpes uzskaitē pēc programmas izpildes arī ir uzskatāma par svarīgu elementu. Šī tipa sistēmas dati ļauj veikt dziļāku analīzi un noteikt potenciālos vājos punktus, kam būtu jāatrod risinājums.

Risku novēršana to rašanās avotā

Dažas no aprakstītajām iniciatīvām, tādām kā 'Sastatou pasākumi būvniecības sektorā Alzasā-Mozelē' un 'Adatas dūrienu ievainojumu pirkstos novēršana – Viljams Bairds' tehniskie pasākumi var kontrolēt un reizēm pat novērst risku jau tā rašanās avotā. Sastatnes, kas var tikt uzstādītas un droši izmantotas, pirkstu aizsargi, ko var uzstādīt uz jaunām vai vecām ūjmašīnām, ir daži piemēri, kā to var izdarīt. Taču āda veida ierīces ir jāiesaka citiem uzņēmumiem. Vēl jo vairāk, āda veida ierīces ir tikai pirmais solis preti lielākai drošībai darba vietā, jo jaunai tehnoloģijai nereti vajag apmācību, konsultācijas, jaunas darba metodes un finansu resursus.

Sociālais dialogs, partnerība un darbinieku iesaistīšana

Sociālais dialogs starp darbadevējiem, darbiniekiem vai viņu pārstāvjiem uzņēmuma līmenī, arodbiedrībām un darbadevēju asociācijām sektora reģionālajā vai nacionālajā līmenī ir svarīgs panākumu priekšnosacījums.

Irījā sakarā ar lielo skaitu nelaiemes gadījumu darba vietās starp valdību, darbadevējiem, darbiniekiem un institūciju, kas atbild par risku novēršanu darba vietās, tika parakstīts partnerības līgums. Šī partnerības projekta mērķis bija atbalstīt un veicināt drošības kultūras veidošanos būvniecības sektorā. Partnerībā katrai iesaistītajai pusei ir sava loma. Līdzīgā kārtā partnerības garā 'Recepte drošībai' pārtikas un dzirņu nozarē darbadevēji un nozares darbinieku arodbiedrības vienojās pieņemt "kopīgas stratēģijas" dokumentu. Šī vienošanās ietver ikviena partnera apņemšanās apliecinājumu un arī nosaka pasākumus, kurus veiks ikviena no pusēm, tai skaitā institūcija, kas atbild par riska novēršanu darba vietā, aptverot visas kampaņas stadijas. 'Adatas dūrienu ievainojumu pirkstos novēršana – Viljams Bairds' ir vēl viens sadarbības piemērs, kur pasākuma uzsākšana bija uzņēmuma iniciatīva. Mērķis bija izstrādāt drošības ierīci paša uzņēmuma vajadzībām. Kad ierīce izrādījās efektīva, ar uzņēmuma piekrišanu nozares ietvaros to reklamēja arodbiedrība, kuru atbalstīja institūcija, kas bija atbildīga par risku novēršanu darba vietās. Ierīce ir tikusi plaši izplatīta, un tā ir tikusi arī plaši pielietota. Pati ierīces koncepcija ir tikusi integrēta CEN (Eiropas Standartizācijas Organizācijas) standartā.

Nepieciešamība pielāgot pasākumus nozares vai uzņēmuma videi

Nelaiemes gadījumu novēršanas pasākumos ir jāņem vērā organizācijas konkrētie apstākļi, tai skaitā resursi. Konkrētāk runājot, ikvienai iniciatīvai ir jābūt praktiski piemērojamai, un tai nevajadzētu būt pārāk sarežģītai vai dārgai. Dažos gadījumos tas var nozīmēt, ka ir nepieciešama ārēja finansu palīdzība vai granti, lai gan palīdzība varētu tikt sniegta arī tehnisko rekomendāciju un konsultāciju vai arī apmācības veidā.

Pētījumā gūto mācību vispārīgā pielietojamība

Visas ziņojumā aprakstītās Nelaiemes gadījumu novēršanas programmas principā var izmantot citā kontekstā, vienalga, vai tās sākotnēji būtu pielietotas jautājumu risināšanai nacionālajā, reģionālajā, sektora vai uzņēmuma līmenī. Dažas programmas, tādās kā Tuttava dokuments ir izstrādātas pielietojumam dažādos uzņēmumos/darbavietās, sektoros un pat valstīs.

Kur var saņemt ziņojumu?

Ziņojums pilnā apjomā angļu valodā ir pieejams mājas lapā <http://agency.osha.eu.int/publications/reports/workaccidents/>, kur to ar nokopēt bez maksas. Publicēto ziņojumu "Kā samazināt nelaiemes gadījumu skaitu darba vietā", Eiropas Darba drošības un veselības aizsardzības aģentūra, 2001., ISBN 92-95007-42-5 var pasūtīt EK Publikāciju Birojā EUR-OP Luksemburgā (<http://eur-op.eu.int/>), vai pie tā tirdzniecības aģentiem. Cena ir 13 eiro Luksemburgā (neieskaitot PVN).

Šī ziņu lapa ir pieejama visās ES valodās: <http://agency.osha.eu.int/publications/factsheets/>

'Ar darbu saistītu nelaiemes gadījumu novēršana' bija tēma Eiropas Nedēļai drošībai un veselībai darbā 2001, vairāk informācijas var atrast: <http://osha.eu.int/ew2001/>.